

ik het den
lik te wil-

dit, omdat
om, omdat
oit gezien,
smart nog
r schreien

er eenigen
weedom
igheid iets
stem, die
heeft ge-

kken voor
fondeloze,

ch de los-
n uiteinde-
Had Chris-
Zijn kruis
een vloek-
der levens-

gelie.
e weedom
egeerde te
geien door
Hij ziet
m verlaten
hel. Maar
or de duis-
onbeslagen
Uw licht
i; het oog,
oor zonde,
it oog van
chians kan

weedom en

te mensch,
u van zijn
verwinning
zich voor
m de lust
Want wie
t, die kent
de sterkte
kent niet
orven lust.
overwint,
hteloosheid
dekt ons,

en Heiland
le machte-

eedom. Ge
n God niet
c heeft los-
rgen, maar
Zijn hoofd
n Christus
kelijke lust
laten, nooit
smart niet
nden. Doch
epe, diepe

st bewaart,
verwarft
ook diepe,
a kinderen

eerga-looze
menschen,
nde.
heid. Want
niet anders
vonden.
die beide

HILDER.

staat: Clau-
gekrijgch der
r den keizer
erde komma

ander zal
sk, dan ga
huisbezoek

zoek door
de kranten
en, die ver-
op te gaa.

In den regel wordt dit genoemd: het bezoek aan de kranten der gemeente.

Vóór kan gewag gemaakt worden van het huisbezoek, gelijk dit ten platelande veelal geschiedt, door een D. d. W. met één ouderling; of gelijk meer in de groote steden placht te geschieden, door twee ouderlingen tot bijzondere verzorging der zielen.

Eindelijk kan gehandeld worden over het bezoek der diakenen tot vertroosting der armen en tot het doen van Christelijke handreiking, en het opwekken tot milddadigheid der rijken.

Het eerste en laatste blijve buiten beschouwing, evenzoo het huisbezoek van een D. d. W. met een ouderling, zoodat alleen in den vervolge gesproken wordt van het huisbezoek door twee ouderlingen.

Fenige jaren geleden werd in een onzer Vaderlandsche Kerkbode's een brief gevonden, waarin de schrijver vroeg:

„Wat doen de opzieners om de gezinnen voor afglijden te bewaren; wat voor het geestelijk en dus ook voor het huiselijke leven; wat voor de kinderen, die aan den invloed der ouders dreigen te ontslippen? Is, stel dat het al gebeurt — doch bij hoeveel blijft het tot de vrome wenschen behooren — één avond huisbezoek per week voldoende? Leeren de opzieners dan de hun toevertrouwde gezinnen kennen? Wordt zoo het vertrouwen gewonnen? Spreekt men vrij uit met de opzieners? Beschouwt men de ouderlingen waarlijk als ambtsdragers, als geroepen om in 's Heeren Naam te bestraffen als het moet, als brenghers van woorden van troost, waar dit noodig is? Is er die rechte vertrouwelijkheid, waarin het zieleleed wordt uitgeklaagd, of die mededeelzaamheid, die doet roemen in de genade Gods? Gunt men den ouderlingen een blik in het hart?”

Fen reeks vragen, die, dit kan niet ontkend worden, in de praktijk van het leven voorkomen, en menigen keer ook het hart van een tot het opzienersambt verkozenen hebben bestormd.

Voor al de laatste vragen.

Wanneer men op nog betrekkelijk jeugdigen leeftijd tot het ambt geroepen wordt; wanneer men zelf over „weinig ervaring” moet klagen, ook al durft men niet te ontkennen, dat er liefde voor het ambt in het hart gevonden wordt, en dat dit hart ruste vindt in Jezus, dan zijn die vragen van klemmenden ernst. Omdat zij ingaan op de kern der zaak. Omdat zij het hoog-heilig karakter van het huisbezoek teekenen; omdat zij het doel ons zoo duidelijk voor oogen stellen: peilen van den geestelijken welstand der gemeente, zich openbaarend in het persoonlijk geloof van de leden der kerk.

Het huisbezoek is één van de middelen, waardoor het den Heere Christus belijft Zijn kerk te bouwen, Zijn geloovigen te verzorgen.

Het is een zeer bijzondere zorg, die, door Gods ontferming met den zondigen mensch, aan den enkelen geloovige, aan één lid wordt besteed.

Natuurlijk is het doel om, door deze zorg aan de leden persoonlijk bewezen, het geheel der gemeente te bewerken. Daardoor te arbeiden aan den bloei der geheele kerk. Christus leert ons zelf door het beeld van den wijnstok, dat de zorg aan de ranken besteed, vrucht tengevolge heeft. En de Apostel Paulus onderricht ons, dat het geheele lichaam slechts bloeien kan, als elk lid tot wasdom komt.

Nog duidelijker komt deze zorg voor den enkeling uit in den arbeid door onzen Heiland besteed aan Nicodemus, om wiens wille de Heere Jezus Zijn nachtrust opofferde; aan den arbeid ten koste gelegd aan de Samaritaansche vrouw; aan de Kanaaneesche; allemaal arbeid verricht om de bekeering van één enkele ziel.

Ook het vermaan van den Apostel Paulus tot Timotheus om, in overeenstemming met zijn woord van vermaan tot de ouderlingen van Efeze, op te wekken tot het ambt van zoekende en dienende liefde; den ouden niet hard te vallen, den jongen niet uit de hoogte, doch als broeder met broederlijke liefde te onderrichten; den dwalenden met zachtaardigheid te behandelen, aan te houden in het werk, en ook — acht te geven op de leer.

Onze Geref. Kerk heeft deze zielszorg steeds hoog in eere gehouden. Wel spreken onze Belijdenisschriften er niet van, doch verschillende besluiten der particuliere Synodes wijzen er op, hoe naast de algemeene verzorging der zielen, ook een bijzondere, door hen, die tot het opzienersambt werden geroepen, verricht is. De biecht, lang nog in de Lutherische Kerk gehandhaafd, werd verworpen, er bleef dus geen andere vorm voor de bijzondere zielszorg over dan: het huisbezoek.

„Calvijn, de groote organisator, ook van de bijzondere verzorging der zielen, heeft in de Confessies door hem of onder zijn invloed opgesteld, duidelijk doen uitkomen, dat het herderlijk werk bestaat in meer dan alleen publiek het Woord te bedienen.”

Ons eigen Formulier van Bevestiging zegt het zo schoon, dat het ambt der ouderlingen is met de Dienaren des Woords opzicht te hebben over de gemeente, die hun bevolen is; naarstig toe te zien, of een iegelijk zich beoorlijk gedraagt in belijdenis en wandel. Gebeden wordt, dat zij, als

opzieners, getrouw zijn mogen in vlijtig opzicht te nemen op de leer en den wandel, in het weren van de wolven uit de schapenkooi, en in het vermaan en bestraffen der ongeregelde menschen.

Waar het huisbezoek getrouw verricht wordt, daar kan het haast niet anders, of het zal zijn zegenrijke vrucht meebrengen.

Dit blijkt ook duidelijk uit de geschiedenis.

In Genève, de plaats waar Calvijn zijn levensarbeid verricht heeft, en waar de gemeente vóór elke Avondmaalsbediening bezocht werd, was een heerlijke vrucht zichtbaar, waarvan Beza getuigde, dat het ternaauwernood geloofelijk was, hoe groot de vrucht van het huisbezoek was.

In 1607, dus jaren na Calvijn's verscheiden, getuigde Valentin Andread, na een bezoek aan Genève, dat ten gevolge van de geregelde bezoeken de reinheid van zeden te Genève beschamend was voor de Lutherischen, die met tranen het ontbreken van dit deel der herderlijke zorg moesten bewenen.

Meer dan een heeft het huisbezoek genoemd het meest herderlijke werk, dat naar Gereformeerde beginsel in engeren zin niet alleen verricht moet worden door de Dienaren des Woords, doch ook door de ouderlingen.

Prof. Biesterveld omschreef „het huisbezoek als een ambtelijk, vertrouwelijk werk, dat in 's Heeren Naam aan de lidmaten der kerk wordt ten koste gelegd”, „met het doel te leiden tot een zeer ernstig zelfonderzoek of men uit het geloof leeft; of de kenteekenen van de waarachtige bekeering, de droefheid naar God wordt gevonden, en de zaligheid op vasten grond wordt geloofd, en of het leven zich richt naar de ordinantiën Gods. Voor deze stukken is het niet genoeg een lid der kerk te zijn, maar moet de wetenschap er zijn van Christus te zijn ingeplant door een oprecht geloof”.

Allereerst bedoelt dus het huisbezoek, naar reeds werd opgemerkt, een peilen van het geestelijk leven daarnaast moet worden opgewekt tot een getrouw opkomen onder de bediening van het Woord en tot een geregeld gebruik van de H. Sacramenten worden opgewekt.

L. J. K. (Ouderling).

— De zaak van Prof. Janssen.

Verschillende malen werd van uit Amerika tot ons het verzoek gericht om in „De Reformatie” onze meening kenbaar te maken.

De vorige week ontvingen wij daarover nog een zeer dringend schrijven.

Dat wij totnogtoe daarop niet ingingen, ligt alteminst hieraan, dat wij met onze Amerikaansche broeders niet meeleven.

Wat hun kerken beroert, gaat ook ons ter harte. Dan — om zich een juiste meening te vormen moet men over volledige gegevens beschikken.

Men moet in de mentaliteit van anderen (in dit geval van de broeders, die bij deze zaak zijn betrokken) ingeleefd zijn.

Nu heb ik sinds eenige jaren onderscheiden Amerikaansche bladen trouw gelezen.

Ik onderhield met menigeen correspondentie.

Ik nam ernstig nota van de brochures „Nadere Toelichting omtrent de zaak-Janssen” van de hoogleraren F. M. ten Hoor, W. Heijns, L. Berkhoff en S. Volbeda en „De Crisis in de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika (een strijdschrift)” van Prof. R. Janssen. Alleen van de laatste brochure „Waar het in de zaak-Janssen om gaat”, geschreven door de vier bovengenoemde professoren en vier predikanten, nam ik nog geen nota, wijl deze nog niet in mijn bezit is.

Ik verkreeg mondelinge verklaringen.

En toch gevoel ik, dat mij iets ontbreekt om een beslist oordeel uit te spreken.

De oorzaak daarvan is: de oceaan ligt tusschen ons.

Ik heb wel indrukken.

Ik maakte voor mijzelf wel opmerkingen.

Maar de milieu-kennis mis ik nog te zeer.

Daarvoor zou men eigenlijk een onderzoek ter plaatse moeten instellen.

Nu is het niet uitgesloten, dat wij binnenkort in zoover aan het verzoek onzer Amerikaansche correspondenten zullen voldoen, dat wij een paar opmerkingen over deze zaak geven.

Doch van te voren meen ik reeds te moeten zeggen, dat ik dit niet kan doen dan onder strikt voorbehoud.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Geestelijke behoeften en stoffelijke noden.

(Stot.)

Er is nog een ander verband tusschen de sociale noden en de geestelijke behoeften, dan wij tot nu bespraken. Niet alleen oefenen de materiële omstandigheden en met name de stoffelijke misstanden, nadeeligen invloed op het religieuze leven, zoodat dit onder den druk van den broedstrijd en van de veelvuldige zorgen menigmaal kwijnt, doch in de tweede plaats hangt ook het karakter der geestelijke behoeften voor een niet te onderschatten deel samen met den sozialen toestand, waarin men verkeert. Dit moet echter goed worden verstaan. Ik bedoel allermint iets toe te geven aan de Marxistische leer, dat het geestelijke door het stoffelijke

beheerscht en bepaald, gevormd en geleid wordt, en het religieuze zoowel als het morele leven, afhankelijk is van de economische omstandigheden. Van dat materialisme zijn we wars, en de laatste oorzaak aller dingen is voor ons waarlijk niet de productiewijze.

Ik heb dan ook iets anders op 't oog.

Ik denk hier aan de rijke schakeering en variatie in het geestelijke leven, en de groote onderscheiding in de vragen der ziel, die zeker niet los is van de plaats en den arbeid, den levenslast en het levenskruis, welke God ons te vervullen en te dragen geeft. Zeker, allen hebben denzelfden Heiland noodig. Rijk en arm moeten door denzelfden Middelaar zalig worden. Kleinen en grooten behoeven hetzelfde Evangelie. Wij kennen geen afzonderlijken heilsweg voor machtigen en een anderen voor oevoudigen, maar belijden: één lichaam en één Geest; één Heere en één geloof; één roeping en één doop; één zaligheid en één verzoening, doch deze gelijkheid heft de variatie in het religieuze leven niet op, en het eene licht breekt zich in onderscheidene stralen.

Die variatie gaat niet buiten het tijdelijke en stoffelijke om. Een bestudeerde b.v. kent andere vragen en andere moeilijkten dan een onbestudeerde. Een overheidspersoon met een zware verantwoordelijkheid zal ook in zijn ziel anderen strijd doorworstelen dan een der geringste burgers. Een rijke staat tegenover Gods koninkrijk, en Christus Zelf zegt het ons, met gansch andere en eigenaardige bezwaren dan een arme. Een patroon zal, waar hij toch ook met de vragen van arbeid en loon, van winst en verlies, van handel en zaken voor 's Heeren aangezicht komt, andere ziele spanning en zielestijging doorleven, dan zijn arbeiders, wier leven door andere vragen bewogen wordt, en... met die onderscheidenheid hebben wij te rekenen. Al stem ik toe, dat b.v. de specialisatie van den geestelijken arbeid, en ik denk hier aan de Evangelisatie onder allerlei soort menschen afzonderlijk, te ver kan gedreven worden, zoo mag toch voor de verbijzondering der geestelijke noden in verband met het stoffelijke levensmilieu het oog niet gesloten zijn.

Ik wijs slechts naar den apostel Paulus. Hij heeft gespecialiseerd als geen ander. Hij is den Grieken een Griek, den Joden een Jood, die onder de wet zijn als onder de wet zijnde; den zwakken een zwakke, allen alle geworden, opdat hij ze allen winnen mocht, en uit de historie van Filemon en Onesimus blijkt ons, dat hij den heeren ook een heer en den knechten een knecht is geworden, om beiden met elkaar te verzoenen.

Welke nu die verbijzondering is?

Ik kan hier slechts enkele dingen aanstippen.

Een nauwkeurige ontleding van het religieuze leven zou mij te ver voeren, en ik moet mij daarom beperken. Maar ik wil bijzonder hierop de aandacht vestigen, dat zielen, die onder het luk gebogen gaan, meer lijdzzaamheid en genade om onderworpen te zijn, noodig hebben, dan zij, die hun hoofd vrijelijk kunnen opheffen. Dezulken hebben buitengewone behoefte aan Gods kracht om alle moeilijkten op Hem te werpen, en onder den sozialen druk op Hem te vertrouwen. En in den wassenden stroom van socialisme en revolutie behoeven degenen, die tot de minder-bedeelden behooren, bijzondere hulp en leiding en sterkte van boven, om in de woeling der tijden staande te blijven, en door den wietenden golfslag niet te worden meegesleurd.

Daarmee wil ik aan anderer zielenoden niets te kort doen. Daarmee beweer ik allermint, dat de geestelijke strijd van hen, die in voorspoed zijn weg bewandelt, of in welke zich haadt, minder zwaar is. Die worsteling zal dunkt me hevig zijn, want wanneer zulke zijn leven in overeenstemming wil brengen met de wet des Evangelies, zal en moet het tot conflicten komen tusschen geloof en geldzucht, tusschen het discipelschap van Jezus en den geldjacht, en... waarlijk een rijke gaat bezwaarlijk in in het koninkrijk der hemelen.

Alleen als met die variëering rekening wordt gehouden, zal en de gemeenschap der heiligen, die we als Christenen hebben te beoefenen, en de arbeid der kerk beter tot zijn recht komen, en vooral de laatste meer doel treffen. Ook de kerk heeft immers een taak voor het maatschappelijk leven. Niet, dat zij zich in den sozialen strijd heeft te mengen, of allerlei sociale quaesties op te lossen, want, indien zij zich hiermee bemoeide, zou zij zichzelf en het sociale leven geen weldaad bewijzen, doch zij heeft wel te rekenen met het verband tusschen sociale noden en geestelijke behoeften, en met haar onderzoek in dezen winst te doen. Winst in de prediking des Woords, en winst op de catechisatie, en winst in het huisbezoek, want wanneer in al dezen arbeid niet gelet wordt op den bovenomschreven samenhang, blijft de geestelijke bearbeiding buiten het praktische leven staan, en werkt zij niet verheffend en troostend op de werkelijkheid in.

Daarbij sta natuurlijk het geestelijke voorop.

De nood der ziel is het eerste.

De verhouding tot God en de verlossing door Jezus vormt het centrum, maar vanuit dit middelpunt moet doorgestrongen worden in heel het leven. Doorgedrongen ook tot de stoffelijke factoren, die

zulk een verstrekken invloed op het zieleleven oefenen, en wier verwaarloozing het object der geestelijke verzorging onrecht doet en onvoldaan laat. Het natuurlijke is eerst, daarna het geestelijke.

Nog een derde verband tusschen de geestelijke en stoffelijke zijde van ons bestaan vraagt onze aandacht, en wel de invloed, die er van de vervulling der geestelijke behoeften op ons dagelijksch en sociaal leven uitgaat. Die invloed is niet gering. Dat verband mag niet worden onderschat. Onze arbeid en ons brood, onze plaats in de maatschappij en ons verkeer in deze wereld staan niet buiten het religieuze leven, want de godzaligheid is tot alle dingen nut, en heeft niet alleen een belofte voor het toekomstige, doch ook voor dit leven. Wanneer de religie des harten krachtig opbloeit en er een nauwe wandel is naar het Woord Gods, is dit te merken in den sociaal wandel en het geheim van allen zegen ligt waarlijk in den dienst en in de vrees des Heeren.

Zoo was het reeds in Israël, voor welk volk de aardse zegeningen ten nauwste verbonden waren met den geestelijken welstand. Bleef het volk de ordinantiën Gods getrouw en hield het zich in alles dicht bij Zijn wet, dan zou zijn land de rijkste vruchten opleveren, en welvaart z'n deel zijn, maar ook omgekeerd, — brak Israël met den Heere en hield het Zijn geboden niet, dan zouden de hemelen toegesloten worden en in plaats van overvloed gebrek en armoede over het volk komen. En niet anders heeft Christus ons geleerd. Hij heeft ons toegeroepen dat wij eerst Gods koninkrijk en Zijn gerechtigheid zullen zoeken, en al deze dingen, n.l. eten en drinken, kleeding en dekfel ons zullen worden toegeworpen. Niet dat deze regel altoos individueel in dezen zin opgaat, dat degenen, die God vreezen, op wegen van voorspoed gaan, want de ervaring leert dikwerf anders, maar in het algemeen werpt een krachtig religieus leven zijn licht ook over de breedte van ons stoffelijk bestaan uit.

Dat licht dringt in alle verhoudingen door. Wanneer de geestelijke behoeften zich sterk ontwikkeld hebben, en de ware godsvrucht het hart beheerscht, zal ook in het sociale leven en in de dingen van het dagelijksch brood Gods gerechtigheid in praktijk worden gebracht. De patroons zullen tegenover de arbeiders den wil des Heeren volbrengen, en niet alleen hun eigen winst zoeken en van den arbeid zooveel mogelijk halen en trekken, maar beseffen, dat zij in iederen werkmans met een beeld-dragers Gods te doen hebben, die op een menschwaardig bestaan en op „voeding” met het brood van zijn bestemd deel aanspraak heeft. Maar ook omgekeerd, wie arbeider is en zijn weg bewandelt naar 's Heeren getuigenis, zal in den arbeid zich

beijveren Hem welbehagelijk te leven, en zijn beroep als een goddelijk beroep met ijver en trouw, met toewijding en arbeidsvreugde volvoeren.

En eindelijk, is er stoffelijke nood en zijn er sociale misstanden, ook daarin oefent het geestelijk leven zijn gezegenden invloed. Het stemt het hart tot vrede en berusting, tot stilheid in God en onderwerping aan Zijn besef, wat niet zeggen wil, dat een Christen in dat onrecht lijdelijk berust. Ware lijdzaamheid is geen tevredenheid met de zonde. Waarachtige stilheid neemt geen genoegen met de ongerechtigheid, doch integendeel, het krachtig geestelijk leven drijft uit tot heilig protest tegen alle disharmonie en onrecht; prikkelt tot den christelijken-socialen strijd om onze maatschappij uit haar ellende omhoog te heffen, en een iegelijk, die den naam van Christus noemt, sta af ook van sociale ongerechtigheid.

Hierin ligt de rechtvaardiging onzer actie.

Het christelijk streven is niet een liefhebberij, om zelf partij te spelen, maar wortelt in de diepste behoeften van ons mensch-zijn. Het echt-menschelijke komt in deze actie tot uiting. Dat verliezen die christenen uit het oog, die uit z.g.n. vroomheid zich aan allen publieken strijd onttrekken, want zij verwaarloozden de aardse-stoffelijke roeping, en dat komt allerminst tot z'n recht in het socialisme, hetwelk de hoogste belangen, n.l. het heil der ziel, negeert en op zij dringt.

Beide kunnen niet ons standpunt zijn.

Wij ijveren voor bevrediging van tweemaal nood, omdat wij menschen zijn, aan de aarde en aan den hemel verwant, en alleen in de harmonieuze vervulling van deze tweevoudige behoeften beantwoordt de mensch aan zijn hooge bestemming. Echter nog onder deze nadere voorwaarde, dat nooit het materiële den bovenloos voert, want al is het natuurlijke er eerst, in het geestelijke ligt toch 't zwaartepunt, en alleen wanneer deze orde in praktijk gebracht wordt, komt het stoffelijk-sociale juist tot z'n volste recht.

Die eenheid is ook door Christus gepredikt en tot realiteit gemaakt. Hij is verre van eenzijdigheid. Hij is allerminst de sociale hervormer, zooals Kautsky in zijn ergerlijke caricatuur Hem geteekend heeft, maar Hij is evenmin de wereldschuwe Heiland, Die de broodvragen onaangeroerd heeft gelaten. Jezus vervult beide noden. Hij geeft het geestelijke brood, want Hij is Zelf het brood des levens, en Hij biedt het tijdelijk brood, want tot tweemaal toe spijzigt Hij een hongerige schare, en met innerlijke ontferming is Hij bewogen over hen, die geen spijze hebben.

Zoo leert Hij ons ook bidden.

In het Onze Vader bindt Hij de smeeking om stoffelijke en geestelijke nooddrift nauw aaneen, en daarin heeft Hij voor ons verkeer in deze wereld een exemplaar nagelaten.

Geen overschatting van het stoffelijke dus, gelijk het socialisme doet.

Geen verwaarloozing van het tijdelijke, zobs als het Piëtisme wil, maar in de lijn van Agur geboden en geworfeld, gesmeekt en gearbeid om gevond te worden met het bestemde deel, opdat ons geestelijk leven geen schade lijde, en wij niet van den Heere afwijken. Alleen in de harmonie en samenhang van deze twee komt ons mensch-zijn tot bloei, en kunnen we waarlijk God dienen met heel ons leven.

K. D.

PERS-SCHOUW.

Zonder Reden.

Onlangs namen we een stuk van Prof. Grosheide op over „Dogmatisme”, overgenomen uit „Noord-Hollandsch Kerkblad”. Thans schreef hij daarop nog een vervolg onder bovenstaanden titel.

In 't laatste vorig no. plaatsten we 'n artikel over Dogmatisme. We hadden het daarin over de voorstelling, die in onze dagen wel wat van het Gereformeerde leven wordt gegeven, als zou dat leven eigenlijk voor niets anders oog hebben dan voor het dogma en de zuiverheid daarvan en als zou daardoor herhaaldelijk schade lijden de innigheid van de gemeenschap tusschen God en de ziel. We meenden tegenover dien kijk op het leven der menschen binnen den kring onzer kerken te moeten stellen, dat de kennis van en de belangstelling voor het dogma afneemt en dat, als ge van hart tot hart met de menschen spreekt, juist telkens waar boven komt de begeerte om toch dicht bij den Heere te verkeer en te genieten de zaligheden van Zijn dienst.

Naar aanleiding van dat artikel hadden we een gesprek met een lid onzer kerken, die tot ons zeide: in uw artikel hebt ge toch eigenlijk de zaak niet behandeld, waar het om gaat. Want als sommigen onder ons opkomen tegen dogmatisme, bedoelen ze niet het dogma te bestrijden, meenen ze niet, dat het dogma eenzijdig invloed heeft. Integendeel, ze weten heel goed, dat de kennis van het dogma zinderenooien achteruit gaat. Hun verzet richt zich tegen iets anders. Ze zijn van oordeel, dat er in de Gereformeerde levenspraktijk allerlei voorkomt, dat eigenlijk geen reden heeft en dat men toch aan anderen wil opleggen. Zoo ligt ons leven onder een soort hant; er is te weinig vrijheid; men wordt telkens veroordeeld, wanneer men dit of dat niet doet, als andere menschen en dat alles toch eigenlijk zonder reden.

Het is de moeite waard, ook deze klacht aan een nader onderzoek te onderwerpen. De apostel leert ons, dat we tot vrijheid geroepen zijn en indien inderdaad die vrijheid op willekeurige wijze werd ingeperkt, zou er alle reden zijn om daartegen op te komen.

Nu willen we beginnen met toe te geven, dat er wel eens aanleiding kan zijn tot deze klacht.

geefs gevraagd. Met dubbel ernst moet op het periculum in mora worden gelet.”

Deze woorden van Groen werden in De Wakstem van 6 November door Ds Donner overgenomen met het opschrift: *Eene stem des roependen in de woestijn*, en met den wensch:

„Wij bidden onze broeders in het Hervormd Kerkgenootschap: hoor naar de trouwe stem diens roependen: Breek met de organisatie van 1816 (in 1852 onder een anderen vorm bevestigd); maak u vrij en wij staan aan uwe zijde; wij zijn één, van ons vleesch en been zijt gij.”

Groen van Prinsterer, deze woorden van Ds Donner in de Ned. Ged. Nov. 1869 citeerende, verwijst daarbij ook naar zijn opmerking in Bijdragen voor Kerkgemeentelijk Overleg, 1868, IV, blz. 46:

„Met moed en beleid gevoerd, kan de strijd, waarin we thans geraakt zijn, leiden tot eene sedert lang gewenschte hereniging met de Afscheiden gemeenten op historischen grondslag.”

En was er tot dusver, noch in, noch buiten de Kamer, op Groen's lang gekoesterden wensch naar vrijmaking der Kerk gelet, dijnmal bleef zijn woord niet een stem des roependen in de woestijn. Het onbetwistbare van het recht der Hervormde Kerk vond hij, ook in den allerlaatsten tijd, op uitnemende wijze in het licht gesteld door A. W. Heineken, in diens academisch proefschrift: *De Staat en het Kerkbestuur der Nederlandsche Hervormden sedert het herstel onzer onafhankelijkheid*, Leiden, 1868; b. A. Montagne Lz. Het Ministerie en het Hervormd Kerkbestuur, in de Stemmen voor Waarheid en Vrede, November 1869; c. Dr A. Kuiper, in het viertal vertoogen over Vrijmaking der Kerk in De Heraut van 12, 19, 26 Nov. en 3 Dec. 1869; terwijl door het parlementair advies van den heer van Lynden van Sandenburg van 13 Dec. de zaak ook in de Kamer aan de orde werd gesteld.

Het viertal Heraut-artikelen van Dr K. noemde Groen: meesterlijke Memoriën van Toelichting van den eisch eener vrijmaking van de Hervormde Kerk. Afzonderlijke uitgaaf daarvan scheen hem alleszins wenschelijk. Met de lezing toch en overdenking van dit viertal vertoogen zou men een belangrijke schrede verder op de baan der kerk-emancipatie worden gebracht.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXV.

22. Vrijmaking der Kerk, overgedrukt uit „De Heraut”. Amsterdam, H. De Hoogh & Co.

Gelijk in 1857 de Staat zich meester maakte van de School, zoo heeft hij in 1816 zich behendig weten eigen te maken het beheer en het bestuur over de Kerk. Op deze wijze kreeg de Kerk een vorm, die haar niet paste; eigenlijk gezegd, ging de Kerk verloren en loste zich op in een staatslichaam, onder den naam van Kerkgenootschap. De gemeente geraakte aldus onder een juk, een ondragelijk juk, n.l. van den Synodalen regeeringsvorm, door den Staat haar opgedrongen. In 1816 werd het Kerkgenootschap geboren.

Maar sedert dit wederrechtelijk bedrijf in 1816 is de eisch van kerkherstel altijd weer aan de orde van den dag geweest. Vrijmaking van de Kerk is met toenemenden aandrang begeerd, van het oogenblik af, dat zij aan banden werd gelegd. Protesten werden in het leven geroepen, klachten werden vernomen, en de Molenaars verheven hun stemmen. Maar de protesten borg men ter griffie, de klachten werden gesmoord, en Dirk Molenaar en den zijnen het zwijgen opgelegd. De ontevredenheid duurde echter voort, en nam toe, zóó zelfs, dat in 1834 de Afscheiding het gevolg is geworden van vruchteloos protesteeren.

In en buiten de Tweede Kamer nam Groen van Prinsterer, met zijn vrienden, deel aan den langdurigen strijd. Zoo werd b.v. in de Verklaring van leeraren en leden der Hervormde Kerk op 18 Augustus 1848 te Amsterdam, vrijmaking, teruggaaf van autonomie, emancipatie van staatsrechtelijken invloed, in niet dubbelzinnige bewoordingen op den voorgrond gesteld.

De Hervormde Kerk vrij te maken was het levensdoel van Groen van Prinsterer, buiten de Kamer, vanaf 1837, en als volksvertegenwoordiger in 1840, 1849, 1852, 1862, 1863.

Bij de begrootingsdiscussien van November 1863 gaf hij in de Tweede Kamer dezen wenk:

„Wij streven naar de verwezenlijking van het groote beginsel van scheiding tusschen Staat en

Kerk. Maar het komt mij voor, dat men te weinig de wenschelijkheid in het oog houdt, ook voor den Staat, om in de verwickelingen, die wij tegenmoet gaan, neutraal te kunnen zijn. Ik vrees, dat men aldus in een gevaarlijk spoor geraakt is. Het Gouvernement wil de Kerk vrij maken. Maar welke Kerk? De Kerk in haar nieuwerwetischen synodalen of kerkvorm, of de Kerk op geschiedenis en belijdenis gegrond? Wat zal het Gouvernement, als vrijgemaakte Kerk, in bescherming nemen? Men weet, dat in 1816 aan de Kerk een met haar beginselen lijnrecht strijdige kerkvorm werd opgedrongen, en dat daarin, ten gevolge eener dubbelzinnigheid, tegen de meest stellige waarschuwingen in, eene leervrijheid ingevoerd is, die tot veel onrecht en verwarring geleid heeft. Nu acht ik, dat de Regeering moet trachten, zich van lieverlede, zooveel mogelijk, tegenover die, tot dusver, gouvernementale Kerk, in onzijdigen toestand te stellen, ten einde, in den heiligen strijd die bijkans onvermijdelijk schijnt en waaruit scheuring zou kunnen ontstaan, niet door een voortdurend legitimeren van een ongunstigen toestand, genoodzaakt te worden partij te kiezen voor eene richting, naar veler oordeel, vijandig aan de Kerk. — De gevolgen van het thans aangenomen stelsel acht ik, voor het Vaderland en voor de Kerk, onberekenbaar.”

Doch niets baatte Groen zijn strijd voor kerkherstel. De zoogenaamde Kerk ontvaardde telkens meer in een gouvernementaal en enkel reglementair kerkgenootschap, waar het Evangelie, vooralsnog, door het ongelooft getolereerd werd.

Ook weer in 1869 stelde Groen deze levensvraag nevens en zelfs boven de onderwijskwestie op den voorgrond. Nevens vrije ontwikkeling der natie op schoolterrein verlangde hij, Ned. Ged. 9 Sept., opheffing van de caesaropapistische organisatie der Gereformeerde Kerk.

„De zoogenaamde vrijmaking in 1842 en 1852 is niet anders dan overlevering aan de Synode, orgaan der Kerk, maar inderdaad creatuur van het Gouvernement. Caesaropapistisch schepsel dat, tot handhaving van de kerkleer geroepen, integendeel, de verhouding van het ongelooft, tot in het nec plus ultra van anti-Christelijke ontwikkeling, handhaaft.”

En in het nr van 23 October:

„Het onrecht inzake kerkelijke goederen is verregaande, maar van vrij wat erger natuur is het onrecht, dat tegen de Hervormde Kerk, in haar levensbeginsel, gepleegd wordt. Lang genoeg is de intrekking der organisatie van 1816 en 1852 tever-